

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ, СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА, СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ

Гавріляк О.Ю.

викладач,

*Луганський державний університет внутрішніх справ України
імені Є.О. Дідоренка*

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗНАЧЕННЯ ТА АКТУАЛЬНІСТЬ ТАКТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

На сьогодні слідча практика свідчить про те, що не завжди окремі слідчі (розшукові) дії та тактичні прийоми, сприяють досягненню цілей розслідування. Результативною формою здійснення діяльності з розслідування злочинів, на наш погляд, є комплекси заходів, що реалізуються слідчим і іншими учасниками розслідування, в тому числі і при проведенні тактичних операцій.

Незважаючи на певну наукову теоретичну розробку поняття «тактична операція», на наше переконання, не в повному обсязі виявлені і не повністю розроблені проблеми, пов'язані з тактичним забезпеченням слідчої діяльності з розслідування конкретних видів злочинів.

Дослідження проблем комплексного використання тактичних засобів сьогодні являє собою актуальне наукове завдання, обумовлене потребами практики. От чому в останні роки в криміналістичній науці особлива увага приділяється проблемам комплексного використання тактико-криміналістичних засобів різних рівнів. Варто погодитися з тим, що дослідження цих проблем мають яскраво виражене прикладне значення.

Уявляється, що тактична операція являє собою багаторівневий алгоритм, який, крім своєї наукової цінності, має ще більшу практичну значимість, коли при розслідуванні конкретного злочину слідчий може використовувати його як робочу програму, довідковий матеріал для констатації слідчої ситуації, постановки ряду проміжних завдань, вибору сукупності та послідовності конкретних заходів.

На нашу думку, завдання розслідування, активізації роботи органів, що здійснюють дану діяльність з виявлення та викриття злочинців, можуть бути вирішені тільки через розробку відповідних тактичних операцій.

Як слушно зазначив А.В. Дулов «тактичні операції дозволяють усунути багато які труднощі розслідування кримінальних справ у складних, проблемних і конфліктних ситуаціях» [1, с. 10-11].

Ми вважаємо, що одним із найперспективніших напрямів досліджень у криміналістичній науці є розроблення проблем ситуаційної обумовленості тактичних операцій. У зв'язку з цим, при дослідженні проблематики проведення тактичних операцій при розслідуванні вимагань, треба прослідити взаємозв'язок слідчих ситуацій і тактичних операцій, вплив слідчої ситуації та її компонентів на вибір тактичних операцій, взаємозв'язок етапів проведення тактичної операції із слідчими ситуаціями, їх вплив на тактичні завдання і тактичні операції. Взаємозалежність і взаємозв'язок досліджуваних проблем забезпечують розвиток криміналістичної науки, вдосконалення її рекомендацій для практичної діяльності.

Розслідування злочинів завжди складається з певної сукупності тактичних операцій. У цю сукупність входять різновиди операцій, які повторюються по кожному кримінальному провадженню. Поряд із цим проводяться операції, сутність яких залежить від особливостей конкретної категорії кримінальних правопорушень.

Ми цілком згодні з А.В. Дуловим, який зазначає, що саме окрема методика розслідування повинна розробляти ті комплекси тактичних операцій, які забезпечують досягнення всіх цілей розслідування кримінальних справ даної категорії. У методиці розслідування виявляються всі особливості умов, об'єктів, які приводять до необхідності розробки тактичних операцій та які найбільшою мірою забезпечують процес розслідування певної категорії кримінальних проваджень. Автор стверджує, що «тактичні операції стають найважливішим засобом організації всього процесу розслідування, його граничного впорядкування, цілеспрямованості всіх дій, етапами у розвитку загального процесу встановлення істини по кримінальній справі» [1, с. 51].

Розглянуті вище положення, дають нам можливість визначити найбільш загальні питання, які повинні враховуватись при розробці тактичних операцій:

- 1) визначення кола тактичних операцій, які є типовими у певній категорії кримінальних проваджень;
- 2) встановлення алгоритму та хронології проведення тактичних операцій;
- 3) визначення матеріально-технічного забезпечення, необхідного для проведення відповідних тактичних операцій та учасників операції;
- 4) розробка рекомендацій з організації та проведення тактичних операцій у відповідності з типовими слідчими ситуаціями;

5) дослідження причин та умов, що можуть впливати на хід проведення тактичної операції.

Сказане переконливо свідчить про те, що методика розслідування вимагань у значній мірі повинна будуватися на розробці комплексів тактичних операцій, що змінить зміст методики, зробить її більш корисною для практичної діяльності з розслідування злочинів.

Ми згодні з В.М. Шевчуком, який наголосив, що певні труднощі у дослідженні проблеми формування тактичних операцій становлять не розробленість і недосконалість системи методів їх пізнання і вивчення; на практиці характер і зміст тактичних операцій, як правило, не знаходить свого відбиття в матеріалах кримінальних справ, тому відомостей про них досить небагато [2, с. 87].

З урахуванням наведеного можна констатувати, що назріла необхідність розробки єдиних критеріїв формування тактичних операцій у криміналістиці. При розробці і побудові тактичних операцій слід враховувати наступні положення.

По-перше, як ми вже відзначали, побудова типових тактичних операцій при розслідуванні окремих видів злочинів зумовлена окремими (проміжними) тактичними завданнями розслідування. Існує досить тісний взаємозв'язок тактичних завдань розслідування злочинів і тактичних операцій. Розробка і побудова типових тактичних операцій тісно пов'язана з визначенням типових тактичних завдань при розслідуванні злочинів. Урахування окремих тактичних завдань дає змогу встановити напрям розслідування, окреслити коло обставин, які треба з'ясувати, встановити типові засоби їх вирішення.

По-друге, розробка і застосування тактичних операцій ситуативно обумовлені. Аналіз слідчих ситуацій свідчить, що в кожній із них передбачається застосування різноманітних тактичних операцій, а необхідність їх планування і проведення зумовлюється залежно від наявності доказової й орієнтовної інформації. Слідча ситуація, що виникла в процесі розслідування, диктує певний комплекс слідчих і організаційних дій.

По-третє, розробка типових тактичних операцій потребує врахування виду і категорії злочину. Виникнення і постановка тактичних завдань розслідування зумовлені вчиненням злочином, характером інформації про особу злочинця, способами вчинення та приховування злочину, механізми слідоутворення тощо. Певний вид злочину, чи їх група вимагають конкретних тактичних засобів, які можуть бути використані для вирішення окремих тактичних завдань розслідування.

І, насамкінець, підвищення ефективності розслідування вимагань значною мірою залежать від того, наскільки глибоко розроблені теоретичні проблеми формування тактичних операцій по певному виду злочину, як практика проведення таких операцій забезпечена

відповідними методичними розробками. У зв'язку з цим теоретичні засади побудови тактичних операцій і використання їх у теорії криміналістики і практичної діяльності з розслідування вимагають потребують фундаментальних досліджень і комплексних розробок.

Список використаних джерел:

1. Дулов А.В. Тактические операции при расследовании преступлений / А.В. Дулов. Минск: Изд-во БГУ им. В.И. Ленина, 1979. – 128 с.
2. Шевчук В.М. Формування тактичних операцій у криміналістиці: актуальні проблеми сьогодення / В.М. Шевчук // Пробл. законності. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2004. – Вип. 70. – С. 83-89.

Даніель А.В.

здобувач;

Науковий керівник: Пяковський В.В.

к.ю.н., доцент,

Національна академія внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ЗМІ

Вільний обмін інформацією – один із найважливіших факторів еволюційного розвитку суспільства. Забезпечення громадян, державних і громадських структур необхідними відомостями про навколишній світ і події, що в ньому відбуваються, здійснюється шляхом постійного вдосконалення систем, технологій і засобів масової інформації. Важливе значення при цьому має прийняття законодавчих актів, що встановлюють надійні гарантії та забезпечують правове регулювання умов даного процесу.

У демократичній правовій державі повинна бути незалежною, але юридично регульованою і «четверта влада» – влада засобів масової інформації [7, с. 351].

Правовою основою діяльності ЗМІ є норми низки законодавчих актів. Водночас, у законодавстві є певні прогалини, що й слугує стимулом для роздумів над даною темою багатьох дослідників. Так, увагу цій проблематиці приділяли вітчизняні науковці: І.В. Арістова [1], К.І. Беляков [2], О.І. Бугера [3], Г.В. Виноградова [4], Т.М. Затворченко [5], Т.А. Костецька [6], Т.О. Приступенко [8], Д.М. Цехан [10], Ю.С. Шемшученко [7].

Незважаючи на існування багатьох нормативно-правових актів, що регулюють діяльність засобів масової інформації (ЗМІ), навряд чи можна